

Weeks 6-7

הלכות ירושה

Estate Planning

How to write a Halachic will
The halachic ramifications of a civil will
or trust
(See reverse for index)

לז"נ ר' שמואל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי אליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל זאב ע"ה

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

צוואה שנכתב ע"י בריא י"א דצריך קנין וצריך להיות הנכסים ברשותו בשעת קנין

◀ רמ"א חו"מ סי' רנ"ז סעי' ז' (2)

מצוה לקיים דברי המת

◀ מתני' כתובות דף סט: (3)

י"א דוקא אם השליש לשם כך

◀ תוס' דף ע. ד"ה הא קיימא לן (4)

◀ שו"ע חו"מ סי' רנ"ב סעי' ב' - כל דבר (6 - 5)

י"א אפי' לא הוציא מידו אם צוה להיורשים יש מצוה לקיים דברי המת

◀ ש"ך שם סק"ד (6)

◀ בית יוסף סי' רנ"ב ד"ה כתב הריטב"א (optional) (7)

אם יש מצוה כיבוד אב אף בלא השליש

◀ פתחי תשובה סי' רנ"ב אות ג' (8)

צוואה שנעשה ע"פ עורך דין

י"א דמהני אף דאין כאן קנין מדין מצוה לקיים דברי המת

◀ שו"ת אחיעזר ח"ד סי' ס"ו ד"ה ותמיד הייתי (8)

◀ שיטת הגר"ש אלישיב שליט"א משפט שלמה ח"ג עמוד 144 (8)

י"א דמהני

◀ שו"ת אגרות משה אבה"ע סי' ק"ד (9)

Appendix - Instructions and Sample Will Addendum

[illegible]

הנהגות וצינונים
א צ"ל ובמהנות וכן להלן וברשי (דפרי), ור"י פהמיס: **ב** צ"ל לשיעבודו **א** מתי מתוך (מפורש): **ג** צ"ל ר' יוסף (גלין): **ד** מכאן ואילך הם דברי התוס' ולא דברי ר"י (חכמת מנחה): **ה** מהר"ם מ"ז (גלין) וכן מהרש"ל: **ו** "מי"ם ליתא בדפרי:

רבי מאיר דר"א. דלמד
במסכת כהנא כחצית מהחיתין
(דף סט:) מזה דאי לא מזה
דמי הכח דאי לא מזה
מן הדין טתנין לכן כל
הדארי לכן שפיר
המטין לכן הוא וכן
למאן אחרים כלם אלא
למאן מיתנין אם ים מוזר
ים לכן ואם לאו לא יטע
מחור שרלין אט לקיים

(ולעיל גט.) אבס סאמור
מאכרס סאלי ערשט יא
אויס פארן נאקום. אינא
צוריק צוריק. מחמת
מענה לא מוזרט וועט
ספגן שפיקן סאמור
דאס וועטס די סא
לעכר דיקן דאס מענה
ליה למענה דאס לא מענה
אפצויער מענה (רשמי
הדין שפיקן לעיל גט.)
דאס און דאס סא
לעכרס לעיל שפיקן
(ולעיל גט.) דאס מענה
אויס למענה דאס
אויס לעיל מענה

השם שלמה על תוס' ר

רבי מאיר. דמתמי' היא דלמרי יעשה שלים מה שהושלם בדיו: מינה
ויהא יתי. שימט לנן כל דורס: לזרזינה. שימרו אחר מונומיקן
שלם יהו רעבתנין: הפעושות. מיעוקות צמי משע ושמונה כדלמרי'
במקרקעי: בממלש'ל. דיוקא אבל במקרקעי לא עד שימלו שמי
שערות או עד שיהא בן עשרים: אפוטורופוס. שמינה אמי יתומים או
ב"ד: בורקתני. במתמי': שאני הבא
דאימא ש"ש. ששמשלם לנן ופירשו
לו: מה יעשה צדק אכלי אפוטורופוס
אזני אלה לעשות אצלי יתומים לכל
שכרן והרי אז מכרו אלו הפעושות
אין זה שינוי מלות המה שאף
האפוטורופוס ימכרו לנזקן מונומיהס:
אם בן. לקטע דיוקא וטעמא לפי
שפירשו לו לקטע שדה יתמי יעשה
שלם כו: דאפ"ו בלתי. במקוס
אפוטורופוס דלמי קאם לשלם:

הַמְדִיר את אשתו מלִיחֻת 15.
אין הגות תשמעו נאסר
עליה דהא משועבד לה הלך בשביל
תשמיש אין לנו לכופו להוציא וליתן
תכופה והגות מוזנות בגמרא פריך
הא משועבד לה: יעשר פרנס. שלח
מפרנסה: בישראל. א"ר ורבא הא
פסול להוציא את גרושתו: ובהה.
אסר גרסנה לא יוכל להחזירה ושמא
אסר יתחבר יבט ליה רבנן וזמנא
נפיק: אחד מכל הפירות. קום פרי
עליו ואל תבא חתול: ואל תבא חתול

שליש שאני א"כ לוח
שליש בזה שהורשש
קמנה כלום שמע
הדרן עלך מ
המדיר ראת אשה
יום יעמיד
ויתן כתובה 17 רבי יהוד
אחד יקיים ושנים יוצ
שנים יקיים ושלושה יוצ
את אישיו ואלא המזון

רמפקע ליה לשיעבודה הכא נמי כיון דמשועבד
רמפקע לה לשיעבודה אלא ¹³ מתוך שיכול לומר לה צא

הדבא נמי ביון דמשיעווער דא בר, ואס מאמר ולוקי כגון דמליקו ל
 (אפי"ר) שמואל דאמר לקמן^א אפילו בשבת ימחין שמה ימחא
 ומואסר הההה ומואסר ליה הלל שבת אחת ולית שמיא שמי שבת
 וליכא נמי למימר כגון דאמר יאסר הנאה השמיך עלי מ
 דגדרים (דף יד:) קונס עיני כגיה הייס אס אס למחר ש
 מיהרה ארית כדמפרסא וואפילו לך נגמול דאמר האס מיהרה
 לפי דרבי שמואל מנחמו כבוד פירש לקמן דווקא מוקד
 חמי המדיר מקישוט משמע שפיר שמדירה מתחשבים מפני שלח

דקדוק: תעשהוּ ליה למעשה דיוה לא מילי נדרה [ויבטול זכא], אן ענהו צרף להם שאן
[ויקדיש זכא] דלא אמרה טוס ואלו לא מתיני לאפשיזי לבסוף דוכי יתי רחמנא [נדריים פה].

הא קיימט זיין מצוה לקיים דברי המת. אפי' צדריק קיימט אין הי' כדמוכה שילי פ"ק דגיטין (ק"ט.) דלמערין רב אבי¹² מוקי ליה צדריק והא קיימט לן מצוה לקיים דברי המת וי מקשין כיון דמנהיג לקיים דברי המת אס כן מאי הא אהני הא דדברי שכיב מרע ככחוסים וכמקורין דמנ¹³ ואומר ר"ת דלא אמר¹⁴ מצוה לקיים דברי המת אלא ככחוסים כדאמר ר' אבהו¹⁵ מתחלה לכך אי נמי דווקא צמח נותן כשיי מקבל אבל דברי שכיב מרע בכל ענין ממסורין דמנ¹⁶: **אבל** יש שם אפסטרופוס אין מקוה מוק. פי' ר"ת דוקא מכר אבל מתקן מתנה דלענין צמח אין סברה למתן צין ים שם אפסטרופוס לאין חסד.

המדייר את אשתו מליהנות ול
פירש בקומטרס דלון
הנחת חשמישו נאסר עליה דהא
משמעבד לה משמע מחוק פירושו שיש
כלשון זה חיסור הנחת חשמים וקשה
דפריך בגמ' ויכין דמשמעבד לה היכי
מזי מדיר לה והתנן קונס שאזי עושה
לפך כו' מנוסא דממזי' הו"מ למיפריך
דלא מזי אסר עליה חשמים משה
דמשמעבד לה דאס' היה נאסר יוצא
ויתן כתובה לז"ש בשמי שבתות ולז"ה
שבת אחת^ב ועוד כי מוקי לה בגמרא
בהדידה כשהיא ארוסה דלכמי לא
משעבד לה אס' כן מתחשבים ממי חל
הגדר ולימני בגמתי' יוצא ויתן כתובה
שבת אחת לז"ה או בשמי שבתות
לז"ש ומפרש ר"ת דליהנות לו לא
משמע אלף אלף ממונות:

ומלמלה והאמר רב האומר איני ון ואיני מפרנס יוציא ויתן כחובה ומאן
 ויפון בשבטי אחי שפיר וא"ת אי"ב אחיא לא מני הכו בסדי הק שרופין
 ויפון דחשין ממילא אבל הק דלתיא דפיה דידהו ע"י פשיעה הפעל
 אינם מתכוונים להקטין ולעצור האשה ^כ ועוד י"ל להבדיל רחיה דיוציא
 והכו בכי נשתא בקטרי קמיה דר' ויתן וזמרי ויתן כחובה
 ונחת טענה סדי הק שרופין להוציא דהתם אינו פושע בה דמה
 שלא נשאו בין משנשאו ולא שייך לומר קטורה הייתי שאני יכולה
 וכל הק יוציא דמתניחין אין כופין והכי יתתא התם אמר שמואל
 ונליהוהו כר' משמע שמוציא משמע שרופין וספק ר"ל מהם ש"מ
 ואינו יוציא ואמרם לו כי כן חייבין הכמים להוציא ואם לא תוציא
 ויתן מפרנס לר"י גרסינן סדיא כופין וזוהו ויוציא ויתן כחובה
 פ"י שמוע ממנה כל ענייני אישות בין תשמיש המטה בין מוזהר
 ויפון הבא על יצמתו התם משמע דלפחותו אמר דשכח מעשה
 ולא דירושלמי קסבר ששיך כפייה בצילי אבל לרד"ק דקיימא לן ^א
 והכל דעושה לה עולה ומכירה אין לרף שום אדם לגרס ולעשות
 משהכל שלא כדיו פסול ואין להחיר בשם אחר מחמת ^ב

וְעַתָּה תִּשְׁמָעִים תִּשְׁמָעִים הַמָּטָה דְּלֹאֵר יֹאכֵר (6) תִּשְׁמָעִיךְ עָלֵי אִם אֲזִינִי וְיֵלֶךְ
 אֶת הַגְּדֹר מִ"מ" ¹ לֹא הוּא לִיָּה לְמִימֵר יֵת מִינִי יוֹלֵא וְיִתֵּן כְּבוֹדָה אֵלָּה
 הַבֹּהֵא גִּוּוֹה פִּרְךְ לִקְחִי ² אֲמַלִּי דְּמַשְׁי בְּגוֹן דְּתַלְמִיזֵיהּ לִקְשׁוּטִיָּה תִּשְׁמָעִים
 יִשְׁוִי אִם תִּהְיֶה מַמְי דְּלֹא אֲסוּרָה לִיִּהְיֶה דִּהֵא לִרְבִּי יִסְדֹּה דְּלֹאֵר
 יֵיָּשׁ הָיוֹם פֶּן יֵיָּשׁ לְמַחֵר הִכָּא נְמִי אֲסוּר לְשִׁמֵּשׁ שְׂמָה תִּהְיֶה דְּתַנְאִי
 הִכָּא מוֹדֵה דְּלֹאֵה לֹא מִיִּדְרֵהָ כִּיּוֹן שְׁלֵה גְדָרָה וּבְחֻסְפוֹת הִ"ר יוֹסֵף
 לִיָּגִיר לִקְשׁוּטִיָּה תִּשְׁמָעִים הַמָּטָה דְּקַמִּי הַמְדִּיר אֲשֶׁמוּ שְׁלֵה תִּתְקַשְׁט
 קִשְׁט אֵלָּה הִכָּא דְּקַמִּי הַמְדִּיר מְלִיִּיטוֹת מַשְׁמַע שְׁמַהֲלֵה מַמְשׁ מְדִירָה:
 וְעַתָּה

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

מאירת עינים

ה' : ו העקב יכול להיותו מיד תהיה
 דאלו נתן לכן בענין יוסף ויוסף
 להיותו מיד וכן בשנים כהן דא"י וכתב
 נח סוקו ע"ה בשנים כהן דא"י וכתב
 יוסף וי"ל להרא"ש ר"ח תקנה הסוקס
 נחמ"ה ונחמ"ה וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל
 כפ"ה ת"ר ח"ל ע"ה כ"ה וי"ל וי"ל
 וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל
 יוסף וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל
 ש"ה ח"ה וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל
 מאורות הגדול"ה ת"ר וי"ל וי"ל
 חסד"ה ח"ה וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל
 מ"ד ח"ה וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל

[illegible]

תקום ימיו וזו כלכלת ברורם לפענ"ר דל' ו' ב"ח וכתובים
 וי' ודכו לא ת' פרט קומית ב"י כיון שתת כלל סכמים
 לאמר דין ב"ח נובע מ' וק' וחל' שיתחייבו ס' תופים

והיורשים קדמו ומבדל אותן אין ספק כל יכול להוציא מידן וכ"כ במשפטים בהרי" ונכ"ט

[illegible]

יָדוּ שֶׁאֵם יִצְמוּד יִקְחֵהוּ אִם שֶׁאֵם לֹא שֶׁאֵם יִמְרוּ יִתֵּן לֵט' לֹא מִיִּקְרִי אִשְׁלֵךְ לִשְׁם כִּד בִּיזוֹ

שליח כתב דמי' מסור דמי' כמי' וחלומות
יחזקאל (נ) מי שנשבע או נוד בקצתה ספק כאמר
 חסר מלכותו בזה ואמיל' לך דיעה בעין דוקא

[illegible]

בית יוסף סי' רנ"ב בא"ד

להקטתם בהוראה זו לא קנה עכ"ל. כתב
הריטב"א שגשאל על שכ"מ שזה שתתפרע
אשתו מנדונייתה במעות מנכסיו תיכף
לפטירתו והאלמנה תזבעת שימכרו מנכסיו
כפי מה שימצאו ואפילו בזול וישרעו לה
כתובתה במעות בעין כמו שזה הבעל מי
הוא מצוה לקיים דברי המת הואיל ולא
זה בכ"ד ולא את היורשים והשיב דומה לי
שנגעת בשאלתך זו כמה שנתחבטו בו כמה
שאמרו חכמים מצוה לקיים דברי המת
שהיא מצוה שכופין עליה כדאמרינן (גיטין
מ:) גבי האומר פלונית שפחתי עשו לה
קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה
קורת רוח באיזה ענין היא שרבינו ר' ^א
מיגא"ש ואחרים עמו כתבו שאין אומרים
מצוה לקיים דברי המת אלא במי שהשלים

ממון ביד אחרים ואומר לו עשה מהם דבר פלוני אבל כל שלא הוציא מעות מתחת
ידו אע"פ שזה את היורשים לעשות אין בו משום מצוה לקיים דברי המת לכך
הוצרכו חז"ל לתקן דין מתנת שכ"מ אבל הנכון בעיני כדברי הרא"ה שאפי' הוציא
מתחת ידו כל שזה ליורשים או למי שסיפוק בידו לעשות וקבל עליו אי שתק יש בו
משום מצוה לקיים דברי המת וכופין עליה לקיימו אבל אם זה על היורשים שלא
בפניהם אין בו משום מצוה לקיים דברי המת ומעתה כגדון זה אין בו משום מצוה לקיים
דברי המת ואם באלו לומר שתזכה בגוביאה זה מדין מתנת שכיב מרע כאומר
שתטול אשתי כאחד מן הבנים אינו מתחזור לי דדוקא התם דקאמר תטול שהוא
ל' מתנה אבל תתפרע אינו ל' מתנה והו"ל כדן שאר נשים הבאות להפרע מהיורשין
עכ"ל. וכתב בתשובה אחרת מה שאמר לאפוטרופא שמינה שיתנו לבנות בנן או
^א חו"מ ב יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס 294 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

פתחי תשובה סי' רנ"ב ס"ק ג'

פתחי תשובה חרשן משפט סימן ר

(ג) יורשיו פטורים - עיין באר היטב [סק"ו] מ"ש בשם הש"ך [סק"ז] דאם ציוה ליורשיו ליתן דאף דלא השליש לשם כך אמרינן ביה מצוה לקיים כו'. ומלשוננו משמע דליכא פלוגתא בזה, גם בש"ך לעיל סק"ד אמ"ש המחבר והוא שנתנו עכשיו לשליש לשם כך, כתב הש"ך או שציוה ליורשיו ליתן כו', ע"ש. וכבר השיג עליו בתשובת רע"ק איגר סי' ק"נ וכתב שם על נידון שנשאל עליו וז"ל, ועל דבר העשרה ר"ט בודאי אין בכחי לחייב את בניו בזה, ומדין מצוה לקיים דברי המת ליכא כיון דלא השליש לכך. ומ"ש הרב השואל כיון שקיבל עליו היורש הוא בכלל מצוה לקיים דברי המת כמ"ש הרמ"א בתשובה סי' מ"ח, הנה יסודו דהרמ"א מדברי הריטב"א, והמעין בב"י [סעיף ב'] שהביא תשובת הריטב"א [סי' נ"ד] ומשם בארה, דבתחילה כתב דעת תוספות [גיטין י"ג ע"א ד"ה והא] דבעי השליש, ואח"כ כתב אבל הרא"ה כתב דלא בעי השליש אלא כו' שציוה ליורשים או למי שסיפק בידו כו'. מבואר דהריטב"א עושה פלוגתא בזה בין תוס' להרא"ה, ולדעת תוס' בעי דוקא השליש, ודברי הש"ך בסימן רנ"ב דלא כתב כן תמוהים לענ"ד. וגם, אף להרא"ה זהו רק שהיה הצוה לבנו, ואפשר גם בכותב כן לבנו ושלח לידו המכתב, דהכתיבה כדיבור דמי לזה, אבל בלא ציוה בפניו רק שמסר לו דבר מחותם שיקראנו אחר מותו, מנין לו. ועכ"פ למאי דקיי"ל כר"ת, בלא השליש אין בזה דין מצוה לקיים דברי המת, עכ"ל. ולכאורה גראה מ"ש הגאון ז"ל אין בכחי לחייב את בניו כו', ר"ל לכוף אותם מדין מצוה לקיים דברי המת, אבל עלייהו ידיהו רמיה לקיים משום מצות כיבוד אב, ואף דקיי"ל [קדושין ל"ב ע"א] כיבוד משל אב ולא משל בן, י"ל כיון דהוא ממון הירושה לא מיקרי כ"כ של בן. ומצאתי בתשובת הגאון הנ"ל בחלק יו"ד סוף סי' ס"ח [שרמזתי עליו בפ"ת ליו"ד סימן ר"מ ס"ק י"א] כתב שם וז"ל, ומעתה נ"ל לדינא במצוה לבניו דרך צוה ליתן ממון ירושתם לפלוני כך וכך, דצריכים לקיים מדין כיבוד אב, ומה דשקלו וטרו הפוסקים בדין מצוה לקיים דברי המת דהוא רק במשליש מתחילה לכך, היינו בלשון תנו דהוי רק לשון מתנה, גם נ"מ במצוה לאחד משאר יורשיו דלא שייך כיבוד אב, גם במצוה לבניו נ"מ, דמשום כיבוד אב לא כפינן להו ומדין מצוה לקיים דברי המת כפינן, כדאיתא בפרק השולח דף מ' [ע"א] ובהר"ן פ"ק דגיטין [ה' ע"ב מדפי הרי"ף] בסוגיא דמעמד שלשתן. אולם מפקפק אני בזה, די"ל כיון דירשו הממון הוי ממון שלהם ואינן מחויבים לקיים בזה צוואת אביהם דקיי"ל כיבוד משל אב, ואף דבמטלטלי דיתמי מצוה לפרוע חובות אביהם ופרש"י [כתובות צ"א ע"ב ד"ה מצוה] משום כיבוד אב, ונוכח מזה כיון דמכח אביהם בא להם הממון לא מיקרי כ"כ של בן, מ"מ י"ל דדוקא התם דהוא בצירוף טעם דהוי קצת נעילת דלת כו'. וההיא דהניח להם ריבית דבר מסוים [ב"ק צ"ד ע"ב], י"ל דהתם הוי זילותא לאביו, אבל מדין כיבוד י"ל דלא מחייבי, וצ"ע, עכ"ל.

שו"ת אחיעזר ח"ד סי' ס"ו

ותמיד הייתי מפקפק על הצוואות של בריא הנעשות בערכאות לאח"מ שאין שטר לאח"מ ואעפ"כ בי"ד של ישראל מקיימין דבריהם וממנין אפטרופסים לעשות כפי הכתוב בצוואה, ואמרתי דזהו משום מצוה לקיים דברי המת, ואף דבעי הושלש מתחילה לכך מ"מ כיון דמהני בערכאות שיש לזה תוקף ע"פ חוק המלכות לא גרע מהושלש מתחילה לכך, אלא שלא מצאתי גילוי מפורש לזה.

משפט שלמה עמוד 144

ד. דעת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א. בענין תוקף הצוואות הנעשות בערכאות.

^{אחרי כתבי כ"ז נכנסתי לברר הענין אצל מרן הגר"ש אלישיב שליט"א, ואלו הדברים שעלו.}

א. דעתו היתה שאין תוקף לצוואות מכח קנין ולפי שהוא שטר לאחר מיתה, ודלא כאג"מ.

ב. ביחס לדברי האחיעזר בדין מצוה לקיים דברי המת, ס"ל בכוונתו שיש לקיים את הצוואה בדרך של פשרה בין הצדדים. ולפי שגם האחיעזר לא נתכוין להפקיע לגמרי הירושה מכח צוואות שכאלו אלא לתת מקום לחלוקת כספי צדקה לאחר מתן חלק ליורשים, ומדין מלקד"ה.

ג. לגבי השאלה אם בעינן השלשה בדין מקלד"ה, ס"ל דעיקר ההלכה היא דבעינן השלשה כדברי מרן השו"ע והגרע"א, ואולם יחד עם זאת יש מקום לפסק האחיעזר כיון שמטרת ההשלשה היא ביטוי לגמירות דעת, ואותם אנשים שאינם מכירים דרך אחרת אלא צוואה בערכאות אמדינן דעתייהו דכוונתם למתנה גמורה ובגמירות דעת שלמה כבהשלשה. (דבר שכנראה לא היה בזמן החת"ס ושעל כן לא נתן תוקף בזמנו לצוואה בערכאות). ולכן מדין מקלד"ה יש לעשות פשרה בין הצדדים.

ד. ואומנם כ"ז בדיעבד אבל לכתחילה בוודאי יש לערוך צוואה ע"פ דעת תוה"ק.

אגרות משה אבה"ע ח"א סי' קי"ד בא"ד

כ"פ אינו או בעולם להקנות וממילא נשארו של יורשין שאין צריכין להקנותו. וא"כ גם בצואה נמסרה לדינא דמלכותא שיעשו ודאי כדבריה שאין ד' גמ"ד גדול מזה וא"צ קנין יקנה המקבל תיכף לא הפסק רשות אחר, שיכול זה ליתן.

ובזה יש לתרץ שיטת הקונטרס ממה שהקשו 'תוס' מריש מי שמת דאמר דלדבר שלא בא לעולם יגנו מועיל אף דכשילדה כבר העובר בעולם, ודאי פ' להקונטרס אינו יכול ליתן למי שלא בא לעולם אף שיהיה בעת המתנה דהא אח"כ אינו מקנהו אבל יונתו הוא רק בדבר שא"צ קנין כמו לריב"ב לעשותו ורש או בדברים הנקנים באמירה שא"צ להקנותו. לכן יקנה כשיבא בעולם דאז אין שום חסרון. א"כ הוא רק כשבאו לעולם בעת שהוא עדין שלו שיכולין אז לקנותו אבל בריש מי שמת בשכ"מ שאמר כשתלד אשתו וזכר אחר מיתתו יטול מנה נהי שיהיה אז בעולם אבל הא כבר נעשו הנכסים של היורשין ואינו שייך שיקנה של אחרים מצד צואתו לכן אין לו לקנות. א"כ לפי' הקונטרס ודאי צריך לומר כן.

וזהו טעם גדול למה שבארץ הזאת נוהגים לסמוך על צואות כאלו ואין חוששין מליקח המעות לצדקה ואם כי לא נחתו לזה מ"מ כיוונו האמת ואם אינם נביאים בני נביאים הם.

ג (אח"ע) א) פיינשטיין, משה בן דוד עמוד מס 257 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ועצם הצואה כיון שנמסרה לדינא דמלכותא שודאי יעשו כדבריה אף שהיא מתנה לאחר מי ואין קנין לאח"מ שכבר אינו שלה שמסתבר ש' יועיל בכגון זה הא דדינא דמלכותא דינא שתי' ליתן דבר שאינו שלה. אבל עכ"פ אין להבעל ד הירושה על מה שנתנה דאין לך תברחה גדולה ב' ובהכרח אינו יכול לכוין עליהם ליורשם.

אך בעצם מסתבר לע"ד שצואה כזו שודאי יתקיים כדברי המצוה בדינא דמלכותא א"צ קנ שאין לך קנין גדול מזה. וממילא כיון שא"צ קנ מועיל מדינא אף נגד היורשין אף שהוא מתנה לאחר מיתה. וראיה גדולה לזה מהא דמפורש בב"ב ד' קל"א לאביי שלא נתחדש בהתנאי ב"ד דבנין דיכר' אינן ירתון אלא מה שקנו אף שלא היו בעולם אב בשאר דברים הוא כדינא ולכן הוכיח ר' נתן שהוא כו' יוחנן בן ברוקא ואמר אפי' בבריא שיכול להורי' ודחה בהדר אמר אביי שאפי' כרבנן אתיא משו' דנתקן ביחד עם תקנת בנן נוקבן שאיכא גם לשו' מתנה בתוך כדי דבור, וא"כ הוא מתנה אלאחר מיתו ממש כעין ירושה דהא לא טרפה ממשעבדי ובשבי' זה תקנו לשון ירתון. ואם היה כותב זה אף בל' תנאי ב"ד היה מועיל אם היה יכול להקנות לדבר שלא בא לעולם ולפי' הקונטרס שהביאו התוס' שם קנו באמת בלא תנאי ב"ד משום דסובר דאין בזה חסרון דלא היו בעולם כיון שאין המתנה באה אלא לאח"מ שכבר הבנים הם בעולם אף שהיה זה בעודו בריא ולא הושלש. בשלמא אם היה זה לריב"ב לא היה קשה כלום דהא עושהו רק ליורש שזה יכול אף בבריא וממילא יורש הנכסים אבל לרבנן שהוא מתנה קשה איך יכול ליתן אלאחר מיתה בבריא.

ולכן צריך לומר דבר חדש דכיון שא"צ קנין מטעם דכתב בעת הקידושין או הנישואין דהן דברים הנקנים באמירה מועילה צואה כזו, משום דיכול אדם ליתן מתנה כזו שיהיה לה דין ירושה היינו שיקנה ברגע המיתה דזה פירש למיתה וזה פירש לחיים ואף שגם היורשין יורשין אז דכיון שלא הופסק אף רגע בין השלו לקנין המקבל ברשות היורשין יכול ליתן שיומסר תיכף משלו לרשות המקבל. אבל הוא רק כשא"צ קנין דבצריך קנין הלא

ג (אח"ע) א) פיינשטיין, משה בן דוד עמוד מס 256 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Appendix- Instructions and Sample Halachic Will Addendum

Instructions for executing a Halachic Will Addendum

After determining how the estate should be distributed (see section Two), a qualified attorney should be retained to draft a will/trust that is effective in civil law. Once completed, the next step is to execute a *shtar chatzi zachar* as an Addendum to the will. The following steps are necessary.

- 1) First, one must determine which beneficiaries of the legal will are receiving a greater share of the estate than they would be entitled to according to the *Seder Hayerusha*. Typically, this will include a spouse, daughters, and grandchildren. If there is a *bechor* who will not be receiving a double share, all other beneficiaries would need to be listed in the Addendum. If the will/trust includes a bequest to charity, the charities should be included as well.
- 2) Next, the testator should create a debt to each of those beneficiaries. The amount of debt should be greater than the amount the beneficiary would receive under the provisions of the secular Will.¹ If one is unsure, or if the value may appreciate between the time the will is executed and the testator's death, the debt created should be large enough that under all circumstances it will be greater than what the beneficiaries would receive under the provisions of the will. Practically, the debt is never paid out, so one need not be concerned about the debt being too large. In contrast, if the debt is smaller than the difference between the *yoresh's* *halachic* rights and legal benefit, it will be worthwhile for him to challenge the will in Bais Din, and agree to pay off the debt. Thus, if one is unsure about the size of the debt needed, one should err on the side of being too large. Nevertheless, one should try to make the debt as 'reasonable' as possible.²
- 3) If there are multiple beneficiaries who are receiving more than they are *halachically* entitled to, a debt should be created for each one. Depending on the *halachic* will form used, a separate addendum may be required for each beneficiary, or it may allow multiple beneficiaries to be included on one form. It is irrelevant if the total debt created is greater than the value of the entire estate.
- 4) If some of the beneficiaries have not been born (for example, if a portion of the estate is being distributed to all future grandchildren), a conventional *shtar*

¹ Technically, the amount only needs to be greater than the difference between what the beneficiary will receive under the will, and the amount that he would be entitled to according to *halachah*. Because of the difficulties determining the precise amount, the above-mentioned formula is used.

² The entire concept of creating a debt that one has no intention of ever being paid can be considered a *harama*, subterfuge. While the Addendum contains language that binds the testator regardless, one should try to minimize the level of *harama* and make the debt as close as possible to the actual value that he intends to transfer to the beneficiary. Nevertheless, it is vital that the debt not be too small, and one should err on the side of caution.

chatzi zachar is not effective. Instead, one must create a debt to a trusted third party, conditioned that the debt is void if the estate is distributed as per the Will/Trust.³ This third party should be someone who the testator trusts will voluntarily distribute the assets as per the Will, if the need arises.

- 5) To effectuate the debt, a *kinyan sudder* should be executed. This is accomplished by having someone give the testator a pen or handkerchief on behalf of the beneficiary.⁴ By accepting the *suddar*, the testator obligates himself to the debts, as per the terms of the Addendum. It should be noted that while *halachah* validates a debt that was created through a *suddar*, the legal requirement of ‘consideration’ is lacking, and this debt would likely not be enforceable in civil court. That is not a problem; the secular Will should be enforceable in court - this document is needed only for its *halachic* effect.
- 6) Although witnesses are not required, it is advisable to have two kosher witnesses that would be able to verify that the Addendum was executed by the testator. Furthermore, the witnesses should also be testifying on the testator’s mental condition at the time the Addendum was executed. The witnesses may not be related to the testator or to each other.
- 7) The Addendum should be given to a third party for safekeeping. It is advisable for it to be given to the attorney who is handling the secular Will or trusts.
- 8) Upon the death of the Testator, the executor/trustee of the estate should have the halachic heirs execute a *Kinyan* and sign the Waiver and Release document to formalize their acceptance of the terms of the Directives/Halachic Will Addendum.

³ Alternatively, the assets may be given to the trustee as a *kinyan al minas l’haknos*. See footnote **Error! Bookmark not defined.**

⁴ The beneficiary need not be aware of the existence of this Addendum or *kinyan*.

SAMPLE HALACHIC WILL ADDENDUM

I, Avraham Ploni, the undersigned, do hereby obligate myself that if:

- A. One or more of my *halachic* heirs do not take all necessary *halachic* action to ensure that the provisions regarding the disposition of my property made in my Directives (as defined below) are fully honored, within thirty days⁵ of receiving notice of this Addendum and being requested by the executor or Obligee(s) to take such actions,⁶ (such heirs shall be referred to as “Contesting heirs”; all other heirs and beneficiaries shall be “Non-Contesting Heirs”), and,~~~
- B. The Additional Requirements (as defined below) are complied with by the Obligee(s), and,~~~~
- C. Neither I nor any of my *halachic* heirs (excluding any issue of the Obligee(s) who predeceases me) are *yoresh* this obligation,⁷ ~~~

then I am hereby immediately indebted⁸ to my wife Sarah, and to my daughters⁹ Rochel, Rivka, and Leah, and to my sons¹⁰ Shimon, Levy, and Yehuda, in the amount of One million dollars (\$1,000,000) each (“Obligation/Obligee(s)”). Said debts shall be payable one hour before my death.¹¹ To secure the aforesaid debts, I hereby pledge all my present and future real property, as well as all my present and future personal property (excluding the assets described in paragraph “Halachic Exclusions and Disclaimers”), by virtue of a *kinyan agav*.¹² These Obligations are severable, as defined below.~~~

If, however, any of Clauses “A” through “C” above are not satisfied, then, subject to the severability clause below, said Obligation(s) shall be

⁵ This creates a deadline. If the *halachic* heirs do not back off within this time period, the debt vests.

⁶ This is to protect the *Halachic* heirs in the event they were unaware of the severe consequence of contesting the will.

⁷ If one of the legal beneficiaries is childless and predeceases the testator, the testator may inherit him/her. If so, the testator inherits the debt that he obligated himself to that beneficiary. When the testator dies, his *halachic yorshim* inherit this debt along with the rest of the estate. What results is a situation where the *halachic* heirs and the legal beneficiaries each are owed an equal debt that is payable from the testator's estate. Because the *halachic yorshim* have possession of the estate, they may seize certain assets for the debt, and the legal beneficiaries will not be able to receive their promised share from the estate.

⁸ This debt is likely not enforceable in secular court since there is no consideration. *Halachah* does not have any such requirement.

⁹ Each beneficiary who will receive more than they would receive if the estate would be divided as per the *Halachic* Order of Inheritance, should be listed here.

¹⁰ If there is a *bechor* who will not receive a double share of the estate, each of the other sons should be listed.

¹¹ The debt is created immediately and becomes due an hour before death.

¹² This language creates a ‘lien’ upon the testator's assets that will allow the beneficiary to collect the debt if necessary. Without such language, the debt may not attach to all of the testator's assets, which would defeat the purpose of this document.

rendered null and void for I never intended to obligate myself under such conditions.^{13~~~}

Additional Requirements:

- I) In the event that any Obligee(s) receive a larger share of my assets on account of this Addendum at the expense of any Non-Contesting Heir(s), Obligee(s) shall promptly transfer such excess share to the Non-Contesting Heir(s) in the amount necessary to ensure that no Non-Contesting Heirs suffer any loss on account of this Addendum.^{14~~~}
- II) In the event that there are outstanding debts that are *halachically* payable from my estate, Obligee(s) shall (proportionally) pay such debts in the amount necessary to ensure that no creditor will suffer any loss on account of this Addendum.^{15~~~}
- III) In the event that the vested amount of the abovementioned Obligation(s) is greater than all my property available to satisfy said obligation(s), Obligee(s) shall (proportionally) forgo that portion of the obligation that exceeds the available assets.^{16~~~}
- IV) In the event that any Obligee(s) has a *halachic* claim against my estate for support, dowry, or *kesuba*, Obligee(s) shall waive and release such claims against the estate, in the amount that they are receiving by either collecting this obligation, or taking possession of the assets as per my Directives.^{17~~~}
- V) Obligee(s) shall accept the jurisdiction of the Bais Din as per “Dispute Resolution” below.~~~

Severability: The above-mentioned Obligations are severable; Clause A shall only trigger the Obligation with respect to the Obligee(s) whose benefit is being contested. Clauses B and C shall only affect the obligation to the Obligee(s) whose action, inaction, or status causes the failure of the requirements.~~~

Miscellaneous: Any mention herein with regard to my “Directives” refers collectively to my Last Will, including all codicils and/or amendments, and any and all Trusts (including all amendments or restatements) whose assets are *halachically* considered part of my estate, both those

¹³ If the *halachic yorshim* honor the will, the debt is void. This is the intent of the document.

¹⁴ This prevents some of the beneficiaries colluding with each other to deprive other innocent beneficiaries of their rightful share.

¹⁵ This prevents the *yorshim* from using this debt to avoid paying other bona fide creditors that have *halachic* claims against the testator’s estate.

¹⁶ This forces the beneficiaries to waive any of the debt that they cannot collect, so that the testator does not ‘owe’ any money which cannot be collected from his assets.

¹⁷ A woman is entitled to support from the husband’s estate until she either remarries or claims her *kesuba*. If the intent of the will is to give the spouse a portion of the estate instead of that support, this text is needed to create a waiver. Otherwise, the woman may still claim support from the estate after receiving her legal inheritance. If one desires to gift to his wife a share of his estate in addition to her support, this clause may be deleted.

already executed and those that will be executed at a later date, and any transfer of assets that will be legally effective upon my death, including jointly owned assets, assets with rights of survival, and POD accounts.¹⁸ This Addendum shall be in full force and survive all future testamentary documents, unless such documents contain a superseding clause that specifically references this Addendum.¹⁹ I hereby instruct my Heirs to follow all of the wishes expressed in my Directives and in this Addendum.²⁰ This document is valid for its *halachic* effect only; in the event that this document is presented to any secular court it shall have no legal effect.²¹~~~

Halachic Exclusions and Disclaimers: I hereby state that any terms of bequests or other terms of inheritance mentioned in my Directives were employed for their legal effect only, but for *halachic* purposes they shall be construed to mean gifts.²² Additionally, all of the wishes expressed in my Directives shall be abided by with the exclusion of the following items: all Jewish books, pairs of *tefillin*, and the sum of four thousand dollars (\$4,000), for which I bequeath such items exclusively to my *halachic* heirs according to the formula prescribed in the Code of Jewish Law.²³ All gifts or bequests mentioned in my Directives are intended to be outright gifts, and not an appointment as a guardian.~~~

¹⁸ To avoid any disputes whether these assets are subject to the laws of *yerusha*, they are incorporated into the Addendum.

¹⁹ Because of the structure of the Addendum, the testator may change his will at any time and need not execute another *halachic* Addendum. The reason is that the actual will is not directly enforceable; rather, as long as the inheritors honor the provisions of the last will—whatever that may be—the debt is void. As such, even if the will is modified, the debt would still be void as long as the final will is honored by the *halachic* heirs.

In order to preclude claims that the testator subsequently modified his instructions, the addendum states it is valid unless modified in writing in a manner that specifically overrides this clause.

²⁰ This language is intended to create a *Mitzvah Lkayem Divrey Hames*.

²¹ The legal implications of this Addendum have not been tested. The point of this language is to make it clear that this Addendum is not intended to change the legal rights of the parties granted by the secular Will, but is rather to make the terms of that will enforceable from a *halachic* perspective.

²² There is a prohibition against depriving the *Bechor* of his double share. This applies when a will is drafted using terminology of inheritance that attempts to make such changes. To avoid this issue, the addendum contains a disclaimer that any language of *yerusha* is for legal purposes only, but the intent is a gift.

²³ There is a prohibition against disinheriting a *halachic* heir. Many *poskim* maintain that if part of the estate is distributed in accordance with the Halachic Order of Inheritance, one may distribute the rest as they please. Therefore, the addendum carves out specific assets that will be divided as per the Order of Inheritance.

As explained earlier, this exclusion must be a meaningful amount of the estate. Accordingly, the addendum excludes \$4,000.

A *bechor* does not receive a double share of funds deposited in a bank account. To ensure a double share is given in at least some assets, the addendum excludes some tangible assets of value. This list is simply a suggestion, and one may pick or choose from it, or leave a different asset of value instead.

Dispute Resolution: All disputes that may arise associated with this document or my Directives shall be resolved exclusively by binding arbitration at the Bais Din Maysharim of Lakewood or its designee, in accordance with the terms delineated in the arbitration agreements of said Bais Din. Judgment rendered by the aforesaid authority may be entered in any court having jurisdiction thereof.~~~

Agreement Validation: I, irrevocably and without time limit, accept upon myself and my heirs, even if they are minors, the testimony of any Obligee or their heirs, regarding the validity, lack of payment, or waiver of the said obligation, with the same effect as testimony from two qualified witnesses, without the need of any form of verification, including, an oath, *cheirem* or *hin tzedek*, even after payment is made, unless I or my heirs present *halachically* determinative proof to the contrary.²⁴ I accept as binding the position of any *halachic* authority, even if in the minority and not generally accepted, that most broadly supports the validity of this Addendum and its implied intent.²⁵ All terminology in this Addendum shall be interpreted in the manner that most broadly supports the validity of this Addendum and its implied intent.~~~

All of the above was effected and finalized concurrently herewith by virtue of all required *kinyanim*, including *kinyan agav sudar*, and was stated and intended to be effective immediately, all in accordance with all procedures set out in the Code of Jewish Law, and with use of a valid *sudar*.²⁶ The *kinyanim* were made before a *Bais Din chashuv* in accordance with all of the procedures required, so that all *halachic* authorities deem the entire Addendum valid, without any *asmachta* or any other claim of invalidation. In addition, the conditions and stipulations referred to in this document were set forth as a *T'nay B'nei Gad U'Bnei Reuvein* in accordance with all requirements set out in the Code. This instrument is not an impractical document, but a bona fide *halachic* document, and even if it be in my possession at the time of my death, shall not be deemed invalid by reason of either proof of payment or failure of delivery.²⁷ This document is intended to be, and is, binding, consistent with the binding nature of all agreements, documents, obligations and acquisitions that are properly effected in a Jewish Court

²⁴ The addendum allows the beneficiaries to collect the debt without having to make an oath or provide other *halachic* proof, which would greatly complicate the enforcement of the Addendum.

²⁵ Many areas of *halachah* are subject to dispute. The testator is specifically accepting the opinions that support the validity of the Addendum.

²⁶ This is an admission that the debts and obligations were created in a manner consistent with *halachah*. Even if the correct *kinyan* was not done, this language would act as a *Kinyan Odeeysa*.

²⁷ A document or *shtar* typically has effect only when delivered to the beneficiary, or to a third party on behalf of a beneficiary. This clause is intended to overcome this problem.

of Law in accordance with the laws and rules established by Rabbinical authorities. THIS IS ALL VALID AND IN GOOD STANDING.

I hereby affix my signature on this ____ day of _____ 20__.

_____, Avraham Ploni

The Obligor executed all this, knowingly and willingly, with sound of mind²⁸ and without duress or pressure, in front of us, the below signatories, and we signed at the direction of the Obligor.~~~

_____, Witness

_____, Witness

This entire Addendum was executed with my consent.~~~

_____ <<signature of husband>>²⁹

_____ <name of Husband> executed this, knowingly and willingly, with sound of mind and without duress or pressure, in front of us, the below signatories, and we signed on his direction.~~~

_____, Witness

_____, Witness

²⁸ This clause prevents the *halachic* beneficiaries from claiming that the testator was not mentally capable of executing the addendum.

²⁹ A husband has certain rights to his wife's assets, and must sign an acknowledgement that he consents to the will and Addendum.